

Jørn Lunds beretning ved Det Danske Akademis årsfest

Taler

Jørn Lund
Direktør og professor

Dato

26. november 2004

Sted

København

Velkommen til Det Danske Akademis årsfest. Velkommen til vore prismodtagere, til vore kolleger fra henh. Det norske og det svenske akademi og til alle gæster.

Der forestår stribevis af ord, mine damer og herrer, et femcifret tal, de fleste om årets prismodtagere, som ikke har været til afstemning blandt læserne sådan som BG-Bankens store pris, men er udvalgt af akademimedlemmerne. Vi tager alene ansvaret, og vi gør det med glæde.

Allerførst vil jeg gerne bringe en tak til de 28, uden hvilke denne årsfest ikke havde fundet sted. Tak til a, tak til b, tak til c, til d, e og f; til g og h skal der også lyde en varm tak – og så kan I selv fortsætte. Efter sigende udtrykte en norsk forfatter ved en officiel lejlighed sin tak til alfabetet på denne måde.

Og det er jo rigtigt. Vi mennesker kan jonglere med symboler, bogstaver, der ikke betyder noget, men betegner lyde, der heller ikke betyder noget, men som kan slå sig sammen til ord, der jo ikke er andet end symboler. Ordet er ikke virkeligheden, kun i kunstens verden, og ordet kan selv bruges billedligt, og bliver det hele tiden, ikke kun i digtningen: En hjertesag er eksempelvis ikke

alene et lægeligt anliggende, og vi kan være højt oppe eller langt nede uden at være det rent fysisk.

Sprog er kulturbærende, de er formet af århundreders brug og efter de udtryksbehov, der er i hver enkelt kultur. Sprog er ikke blot tilfældige kodesystemer, der kan udskiftes efter forgodtbefindende, og de kan ikke uden omkostninger erstattes med andre sprog. Noget af det, der går tabt, er kreativiteten, undertonerne og associationerne, og det viser sig både i kunst, videnskab og i hverdagens forhandlingssituationer.

På sit eget sprog forstår man ikke kun det, der står på linjerne, men også det imellem. På sit eget sprog kan man sige det, man vil, på fremmedsprog kun det, man kan. Skønlitteraturen lever af de kreative vækstlag, der formes tidligt i livet og udvikler sig livslangt. Litteraturen lader sig oversætte, javel, men en oversættelse er heller ikke en mekanisk proces, men en ny fødsel.

Bogen tilbyder en horisontudvidelse i enhver henseende. Man har kun et liv selv, men man kan gennem fiktionen leve sig ind i andre livsvilkår, andre perioder, andre køn, og andre problemer og glæder end dem, man selv kender til, men man kan også tit finde sig selv. Når det går godt, er man under læsningen på én gang til stede og selvforglemmende. Jeg vil hævde, at uden indlevelsesevne er det ikke muligt udvikle et humant samfund.

Derfor er det vigtigt at beskæftige sig med den litteratur, der her og nu tilbyder nye tilværelsestolkninger eller viser kunstnernes spejl af de oplevede livsvilkår nu eller tidligere. Det er det, vi holder os for øje, når vi deler priser ud, og vi prøver

ved disse årsfester at motivere vore valg. Det foregår i al stilfærdighed, uden fanfarer – og det ligner ikke ret meget af det, der ellers foregår i det moderne samfund. Det kan man så sukke over eller se visse muligheder i. Der er jo ikke mødepligt. Vi er glade for indimellem også at kunne lægge øre til de musikindslag, som i år leveres af Mazel med Anna Gwozdz, violin - Claus Mathiesen, klarinet - Rasim Durakovic, harmonika - Michael Møller, bas står for.

Kanonudvalget tog sig af en anden opgave, nemlig at pege på nogle af de klassiske forfatterskaber, der stadig har noget at byde på, og som er en del vores immaterielle kulturarv. Det lyder dyrt, men faktisk er den immaterielle kulturarv et aktuelt såkaldt indsatsområde for Unesco. Suzanne Brøgger og jeg havde ved UNESCO's årsmøde i København sammen med en grønlandsk danser lejlighed til at advokere for betydningen af dén immaterielle kultur, vi har at byde på i vores hjørne af verden, og for den, der findes andre steder. Suzanne og jeg dansede dog ikke.

Mange tror, at kanonudvalget har udarbejdet en læseplan. Men nej, kanonlæsningen beslaglægger kun en begrænset del af undervisningstiden, og det frie valg og metodefriheden har vide rammer, altså også friheden til at vælge en dårlig metode, der tager livet af litteraturen. Vi i udvalget har ikke peget på, hvad i et forfatterskab man skal læse, hvor meget man vil gøre ud af det, eller hvordan man skal behandle det, men vi synes, det er vigtigt at gøre den litterære tradition levende, så man kan forholde sig til, og så vi her i Europa ikke bare repræsenterer forskellige grader af tilpasning til den amerikanske kultur. Ingen klassikerliste er endegyldig, og ingen mennesker har helt de samme præferencer, men vi fremlagde i enighed en obligatorisk og to anbefalende lister til henholdsvis grundskole og gymnasium og i princippet kun med danske forfattere, der er brudt igennem før 1965.

Det fremgår tydeligt og usminket, at den litterære tradition i 800 år har været mandsdomineret. Det kan vi ikke ændre på med tilbagevirkende kraft, men vi kan glæde os over, at billedet er vendt, og at der i undervisningen er plads til en forfatterliste med kvindelige forfattere. Det kan der være god fornuft i. Og det er i øvrigt ikke sådan, at det er finere at stå på fælleslisten end på en af de to andre, det er et spørgsmål om, hvad der pædagogisk kan lykkes hvor. Kierkegaard i 5. b. er næppe en god ide.

Det kan knibe med materialer, forlyder det. Jo vist, men der muligheder for at nedlade stort set hele den klassiske litteratur kvit og frit fra den database, Det Kgl. Bibliotek i samarbejde med Det Danske Sprog- og Litteraturselskab har udviklet og lagt på nettet under adressen www.adl.dk Det er ikke så godt som en rigtig bog, men det er bedre end ingenting. Noget af det gode ved at have bøger stående i sin stue er jo, at de taler til en. Nogle taler højt, man ser dem hver gang på hylden, medens andre er diskrete, ja anonyme. De byder sig til, hver gang øjnene glider hen over reolen. Husker du mig? Slå op i mig! Læs mig igen? Fik vi egentlig talt sammen?

Bogen kan man gøre til sin, strege i, kyle fra sig, tage med sig som livsledsager eller gemme til en særlig dag, genlæse, låne ud – og leve med. Realiserer man de kolde hjerners hemmelige drøm: at erstatte bogen med en database, en skærm og til nød en printer, bliver der stille i stuen. Der høres højst en svagt summende susen, en hvid støj fra pc eller skærm. Resten er tavshed.

Fænomenet Spin trænger sig på i disse år. Der er ved at opstå en ny fiktiv verden, der griber ind i det, vi opfatter som virkeligheden. Mekanismerne er mangfoldige og raffinerede. Fænomenet er beskrevet i litteraturen af Per Helge Sørensen i romanen Spin, og Niels Krause Kjær's Kongekabale viser tilsvarende

mekanismer. Alle kneb gælder i den verden. Og der er jo i tiden en ulyksalig tendens til, at man ikke nøjes med at være uenig med andre i deres synspunkter, men i stigende tilskriver sin modpart lave motiver. Tendensen findes i politik, kultur og samfundsdebat, og næsten hver dag ser man bukkefoden. I stedet for at konfrontere synspunkter prøver man at se, om det ikke kan lade sig gøre at afdække moralsk anløbenhed hos modparten. Det er desværre godt stof i aviserne. Der er et marked for intellektuel sladder og nid. Kulturdebatten ville være mere appetitlig uden dette træk, og uden den næsten monomane fokusering på personer og enkeltsager. Akademiet har i øvrigt besluttet sig til at drøfte de ideologiske brydninger i litteratur og samfund i 1900-tallet og efterklngen i vore dage om på sit januarmøde.

Akademiet har i årevis haft professor Allan Philip som administrator. Han var ved sin død den, der havde fulgt arbejdet i længst tid. Vi har ikke tradition for mindeord, men jeg vil lavmælt sige, at akademiet stod i stor taknemmelighedsgæld til Allan Philip. Som hans efterfølger er valgt advokat Jesper Rothe, som vi byder velkommen til samarbejdet.

Akademiet har mange priser at administrere, men få midler. Allan Philips sekretær Christiane Hoffmann har i en lang årrække ydet værdifuld hjælp til akademiet, ikke mindst ved tilrettelæggelsen af årsfesten. Christiane Hoffmann vil afslutte sit arbejdsliv om få måneder, så det er nu, vi skal sige tak. Tak, Christiane Hoffmann.

Det var, hvad akademiets sekretær havde at bringe i sin årsberetning. Hjertelig velkommen!

Tags

Festtale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jorn-lunds-beretning-ved-det-danske-akademis-arsfest-2004>